Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

№ 154 (…)

1983 сыл. Ахсынньы 27 күнэ ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 2 харчы.

Дьоһун көрдөрүү

МУГУДАЙ. Маһыаҕы бөрөдүүктэ маҕаһыынын сэбиэдиссэйэ комсомолка Марфа Барашкова уонна киһи биирдэ үлэлиир дьүөгэтэ эмиэ ЫБСЛКС чилиэнэ Мария Кампеева продавецтыыр үлэлээбиттэрэ быйыл тордус сылыгар барда. Бу удахан эппиэттээх үлэ мындырдарыгар кинилэри советскай эргиэн туйгуна Иван Васильевич Сивцев уһуйар. Кыргыттар сыыска-буорга түһэрбэттэр: реализация да көрдөрүүлэрүгэр маадьы чуолкай түмүгү ситиһэллэр, хаачыныы культуратын үрдээн иһэр, былааннар эриэ-дэхси толоруллаллар.

Оннук да буолан бу күннэргэ коллектив розничнай табаар эргиэнигэр үс сыллааҕы сорудаҕын 47 тыһ. солк. куоһарда, эбэтэр пятилетка саҕаланыаҕыттан лэппиэннэньэҕэ барыта 1 мил. 314 тыһ. солк. табаар атыыланна.

М. ТРОФИМОВА.

ДЕПУТАТ ОТЧУОТА

Народнай депутат, производство бастыҥа, … үлэ коллективын кинилэр турар … биир ис кыахтары туһа … частный опыты олоххо киллэр … уруттуутун үрдэтиигэ, бородуукса … турар сыалы … кэбэлээччинэн, киниэхэ үлэлиир … тумуунан буолар. … үрдүк аналлары толу… Советтарын депутаттара элбэх.

Чурапчы совхоз Арыылаахтааҕы отделениетын оройуоннааҕы Совет депутата М. И. Иванова … комсомольскай-ыччат фермата үүт … сылларга биир эриэ-дэхси үрдүк … коллективынан буолла. Пятилетка … отделениетыгар рабочайдара носкачар … ычиэнэ, аатын аата — үлэ … дьоннугар оройуонна ыһыарыы таһаарбыт, үрдүк патриотическай хамсааһыныгар кыттан, саахар коллектива сыл аҕыс ыйдарыгар ынахтан 2918 кг үүтү ыата. От … Иннокентьевич бэйэтэ эти кэмигэ хас биирдиититтэн 3854 кг үрүҥ илгэни ыата.

Народнай депутаттар тутааччы А. Н. …ев, маныыһыт М. Е. Осипова салайар коллектива, механизатор М. М. Дьячковскай, ыччат сүөһүтүн иитээччи Н. С. Макаров үлэҕэ үрдүк дьулуурдаах өрөллөр. Кинилэр бэйэлэрин быыбардааччыларыгар иннир коллективтарын үлэтин-хамнаһын … быыбардааччылар бэрэбит ытаҕаллэрин толорууга … сүрүн тутуулара … ааһыныллыара элбэх.

Бу иккитэ сельскэй уонна оройуон Советтарын депутаттара бэйэлэрин уокуруктарыгар быыбардааччыларын иннигэр отчуоттуур. Хоптоҕо, Болугур, Мугудай сельсоветтарыгар депутаттар бары отчуоттаатылар, иһиттилэр, наказтар хайдах туолан иһэллэрин кинилэргэ турда. Онно кэпсэтиигэ, орой… депутаттарыгар киирбит наказтартан 40-тан киллэриллибиттэр, 22-лэрэ толоруллар сылга… Сельсоветтарга киллэриллибит 218 наказтартан … толоруллубуттар эрээри, 68 наказы … сахалыы … критиканы киллэрдилэр. Туһааннаах Советтар исполкомнара депутаттарга киирбит наказтары киллэриигэ бары ыйадалаахтар, тэрийэр, туруорсар туһааннаах салайааччылартан ирдиир эбээһинэстээхтэр.

Отчуоттартан … Советтар бастайааннай комиссияларын үлэ тэрилиигэр, социальнай-культурнай тутуу араас … бопуруостарыгар … уолуктэргэ … тэрилтэлэригэр уохтан көтүтүүлэр баалларын быыбардааччылар сааңай сэпкэ ыллылар. Телефон, радио үлэ тупсуоҕун, сылдьыбыт суоллары оҥоруу уолаахалыы табаарылыына. Маршрутнай автобустар … бачча тыгар дьэри сылдьа илиннэр, производственнай участоктартан совхозтар кинигэтэрдэргэ … сырыыга нэһилиэнньэ уолаханнык … Бөһүөлэктэри көҕөрдүү, санитарнай-гигиеническэй үлэлэри ыытыы былаан. Маныаха быыбардааччылар киллэрэр үгүс этиилэрэ дьиҥнээх тэрийэр … бигэргэтиэххэ.

Депутаттар отчуоттарын кэннэ … сэбэстээх Советтар иннинэ сорудахтарын чуҥкайдыллар. Бу сокуонунан көрүллэр хамначчыттар … ыытыыга бары өттүнэн сөптөөх усулуобуйа тэриллиэхтээх. Быыбардааччылар киллэрэр хас биирдии этиилэрин, туруорсар бопуруостарын сиһилии үөрэтиэххэ, … сыхо кииллэрин суоллары быһаарыахха наада. Бу … хас биирдии этиигэ туох дьаһал ылыллары эбэт, тоҕо ылыллыбатын быыбардааччыларга билсэрдиэхтээх. Народнай депутат отчуоттааһыныгар урдук болҕомто уурулуохтаах. Бэс ыйыгар ылыллыбыт … отчуоттарга сорох сельсоветтарга бииртиилээх да буоллар депутаттар быыбардааччыларын кытта көрсүспэккэ хаалбыттара. Итини итэҕэс хатыламмат сүүттаах.

Народнай депутаттар отчуоттарын тэрээһиннээхтик, үрдүк деловой, политическай таһымнаахтык ыытыы — сельсоветтар исполкомнарын, партийнай тэрилтэлэр бочуумнаах сорудахтара.

ССРС Верховнай Советын сессията аһыллыытын туһунан

ССРС онус ыҥырыылаах Верховнай Советын төрдүс сессиятын аһыыта 1983 сыл ахсынньы 28 күнүгэр сарсыарда 10 чааска Кремль Улахан дыбарыаһыгар ССРС Верховнай Советын мунньахтыыр саалатыгар Союз Советын уонна Национальностар Советтарын холбоһуктаах мунньахтарыгар буолар.

Пятилетка сүрүн сылын ударнайдык түмүктүөххэ

Сонордьут трофейдара

ХАТЫЛЫ. Иннокентий Николаевич Федоров булт суолун сонордообута быйыл 36-с сылыгар барда. Кини билигин Бабаҕа эгэр Оскар уонна Туулаах урахтарын бултуур.

Аар тайҕаҕа быйыл да мааныллаах баайыттан матаабата. Кини бу күннэргэ 156 андаатары, … тииҥи туттубута 750 солк. турда. Онон сыллааҕы сорудах 50 солк. куоһарыллыына.

В. ИГНАТЬЕВ.

Ииники күөнэ

БОЛУГУР. Отделениеҕа бу ыйга киирээхтээн үүтү ылыыга бары фермалар графиктарын … куоһарач … Кинилэртэн нэ… таһаарыылар социалистическай куоталаһыыга сельсовет депутата, А. Г. Егорова уонна М. Д. Игнатьева старшайдаах Кыстык Кутда ферма бастакы уонна иккис корпустарын коллективтара иннинэ күөнэ аһаллар. Ол курдук манна бээр 17 ынахтан барыыта хаалыылааҕа суох үлэлииллэр. Билиҥҥи күнүгэ ферма үрдүнэн 5,6 центнер, эбэтэр отделение үрдүнэн ыллар үүт аҥарыттан ордуга, ынар.

А. ПАВЛОВ.

Идэтигэр тоҥунна

БАХСЫ. Герой-ийэ, сүөһү иитиитин бастакы кылааһынан маастара Анисья Саввична Мохначевская быйыла бочуоттаах сынньалаҥҥа таҕыстыбыта эрээри, сүөһү иитиитин ветераннарын республикаҕа ыҥырыыларын өйөөн, аҕыспыт ыйтан идэтигэр тоҥунна.

Опыттаах сүөһүһүт 20 адыас маттах, оройу бороохсулары талан тутууну. Оптуканарын адыас ороллуу бүөбэйдиир. Бороосулара көнөн билигин элэр турук. таах суох буолла. Кини ыы правес ыйыы оксуһар.

А. ВАРЛАМОВ.

Үс сыллааҕы — баар

ХАДААР. Төрдүс разрядтаах Любовь Иннокентьевна Давыдова маастардаах маҥнааҕы арыы сыгыыта пятилетка саҕаланыаҕыттан 543,4 тыһ. солк. бородуукса ылыы оҥорон үс сыллааҕы сорудаҕын 37,4 тыһ. солк. куоһарда.

Р. СОФРОНОВА.

Саҥа гараж

Сотоурутааҕыта Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдааҕы отделениетыгар коммунист М. Е. Сивцев салайааччылаах 10 киһилээх комсомольскай-ыччат бириигэдэ 24 ынах … тэлээх саҥа гараһы … киллэрдэ. Бу тутууга бочуоттуйдубуктар Н. С. Кравцов, В. Д. Скрябин, С. П. …жин, С. Г. Тарабукин үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээтилэр.

Тутааччылар быйыл саҥа … тэгэ Булгунньахтаах сайылыкка 2 кваартиралаах мааныыксыттар дьиэлэрин, 120 сүөһү турар титиигин тупп… Хотон оромуоннугар үлэлээбиттэрэ.

Снимокка: (хаҥастан) бириигэдьиир М. Е. Сивцев уонна бөдүөтүнньук Семен Тарабукин: саҥа гараж таас кэстүүтэ.

П. Оконешников фотолара.

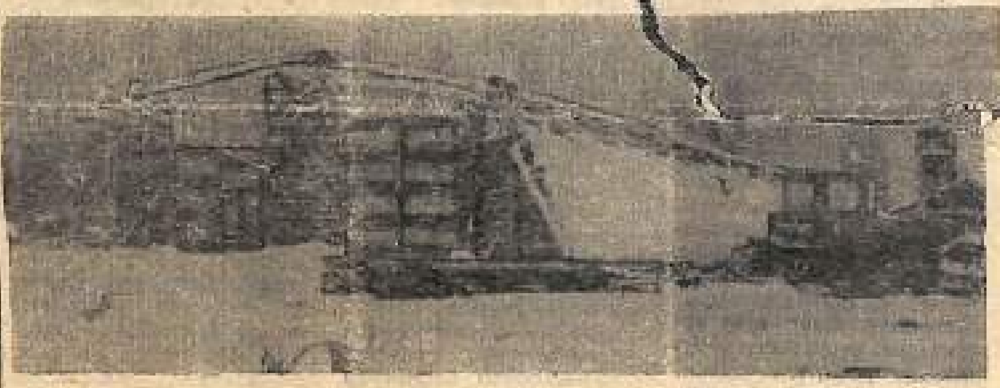

ИЙЭ ДОЙДУ УСТУН

«КАНИКУЛА» СУОХ НАВИГАЦИЯ

АНАДЫРЬ (Чукотскай автономнай уокуруга). Эгвекинот порт муоранын устуу историятыгар аан бастаан кыһыҥҥы «каникула» суох үлэлээһини саҕалаата. Эгвекинот порт акваториятыттан быйыл таһаҕаһы «Владивосток» ледокол арыаллааһынынан «Бодойбо» теплоход тахсыта. Таһаҕаһы сылы быһа таһар кыах баарын аахсыт кыһын «Адмирал Макаров» ледокол арыаллааһыннаах «Василий Федосеев» дизель-электроход экспериментальнай рейсигэр бэрэбиэркэлээбитэ. Ол рейс Дальнай Востокка морякатыгар Берингов муоратыгар навигация былааныгар сылы быһа туһэрбиттэригэр сүбэлээбитэ.

АВТОМАТИКА ТИИИЗН КЭЛЛЭ

БАКУ. Бакуттан 25 километрдаах сиргэ баар муоратааҕы Бахар нефть хостуур оробуоһугар уларытыыны ситэриллиннэ. Бары нефть хостуур скважиналар нефть хостооһун процесстарын саҥайыы автоматизированнай систематыгар холбонуллар. Автоматика операторга үлэлиир усулуобуйаларын тупсарда, кинилэр … хаалларын …

… тарга кыах биэрдэ, оборудованиелары үлэлэтиигэ үрдүк рациональнай режими олохтооһун суотугар … нефти ылым … хаалбыттар.

БЫЫСТАПКА УРУОКТАРА

ДОНЕЦКАЙ. Дьиэ-уокка туттуллар предметтэргэ атыылааччылар … ордук толору хааччыйарга кордот туттар табаардарын анал быыстапката кэмолосто. Кини уратытынан … көрдөрүүгэ туруоруллубут образецтартан бииргэстэрэ дьаһаны уобаласт предприятиеларыгар оҥоһуллубуттара буолар. Билиҥҥи Донбасска күннэтэ … 500-тэн тахса оҥоһуктаах. Украина атын уобаластарын, ону таһынан республикалартан аҕалыллаллар. Дьиэгэ, таһырдьа … бэйэтигэр … таһаарыыны тэрийэххэ тахсар … өрөскуоттартан … Маны … табаардары — … электрон … Ярославльтан … автомашина … — … … олору олохтоох заводтар оҥорон эрэллэр. Уобалас … индустриятын предприятиелара кэлэр сылга оҥоһуктар киэҥник туттуулара 270-тэн итэҕэһэ суох саҥа көрүҥнэрин оҥорон таһаарыыны баһылыахтара.

САҤАРАР ЧААһЫЛАР

МИНСКЭЙ. Саҥа чаһылары айааччылар — Сибиэр КНЧИ-тын үлэһиттэрэ конньору стрелкалартан уонна индикацияттан аккаастаһыллар. Билиҥҥи бэлэмнээбит хронометрга саҥарар саҥа синтезатора олордуллуна. Ол бэрэбиэркэни чуолкайдык ыытиннэрэр. Итиннэк техника куорат АТС-тар бириэмэ автоматическай сулуусбатын нуурунан үлэлиэ эрэр. Учеттартан оҥорон таһаарарга этэр саҥарар чаһылара көннөрү бэртыбылаҕа батар. Туочуката эмиэ уларытта — саҥарар саҥа синтезаторын «сэйнатигэр» информация аһары туочунай кварцевай чаһыттан кэлэр.

Бу ырытан оҥоруу теруутун сыппаарыттан бэриллэр информацияны атыннык көрдөрөр универсальнай оҥоһук буолар. Кыратык уларыта туттуу да, чаһы оҥоһуугар «саҥарар» термометр, вольтметр, амперметр эбэтэр атын хайыыннык эмэ прибор таһаарыллыа.

ССТА корреспонденнарын иһитиннэриилэриттэн.

ЫҤЫРЫЫНЫ ДЬЫАЛАНАН ЧИҤЭТИЭХХЭ

«Чурапчы» совхоз Арылаахтааҕы отделениетын коллектива Москва куорат бастыҥ предприятиеларын коллективтарын бачымнарын өйөөн, үлэ тэрээһинин тупсарарга, оҥорумтуотун үрдэтэргэ, производственнай уонна үлэ дьиссиплиинэтин кэһиини, хаһаайыстыбаннайа суох быһыыны утары охсуһууну күүһүрдэргэ оройуоҥҥа ыҥырыы таһааран быйылгы сылы саҕалаабыта. Отделение совхозка эрпэ-дэххэ үрдүк көрдөрүүлэрдээх коллективтар ахсааннарыгар сылдьар.

Ол эрээри XXVII оройуоннааҕы партийнай конференция түмүктэрин дьүүллэһиигэ коммунистар үрдүк эбээһинэстээхтэрин толорбуттара. [illegible] тэрийэр үлэлэрэ кыччаабытын [illegible] «[illegible]ннэрин бэлиэтээтилэр». Ол түмүгэр общественнай бэрээдэгэ кэһии ... чахчылара таһаарыллыбыттар. Муннььахха, итиннэ бэлиэтээн туран, эдэр коммунист П. П. Босяева ДНД, табаарыстыы суут, дэхтэллар советтарын курдук общественнай тэрилтэлэр быһаарсыахтаах үлэлэрин, кинилэри партийнай тэрилтэ ситэтэ суох салайарын кириитикэлээтэ. Араатар итиннэ сылгыга сорох коммунистарга кыахтарын таһынан элбэх общественнай сорудахтар бэриллэллэрин, ол оннугар атыттар сорудаҕа суох сылдьалларын, эриэн тэрилтэтэ быһаччы быйылгы оҕорооччулар күннэтэ ыалларбыттар табаардарынан быһа-быһа хаачыйалларын сэмэлээтэ.

Массабай - политическай үлэ сүрүннээн оройуоҥҥа көтөҕүллүбүт бачымы толорууга туһуланыахтаах этэ. Оттон отделениеҕа рабочайдар экономическай билиилэрин үрдэтэр оскуолалар мөлтөхтүк үлэлииллэр. Лекционнай пропаганда эрэйиилэрин курдук тэриллибэт. «Чиэһи, албан аатты —үлэҕэ!» хамсааһын производствоны эрэ көтөҕүүгэ туһаайыллыахтаах. Ол эрээри бачымыннаах отделение суоһуну уһаатыыга үлэни утумнаахтык ыытар. Ыҥаҕы искусственнай сиэмэлээһин быйыл мөлтөхтүк тэрилиннэ. Бу дьоһуннаах боппуруоска партийнай тэрилтэ специалистары, рабочайдары көҕүлээһинэ, кинилэр эппиэтинэстэрин күүһүрдүүгэ ырааҕынан ситэ-

Промкомбинаттааҕы партийнай тэрилтэ XXVII оройуоннааҕы партийнай конференция түмүктэрин активнайдык дьүүллэстэ. Коммунистар П. Г. Макаров, С. Н. Игнатьев, Г. Г. Монастырев, В. С. Павлов уо. д. а. үлэҕэ-хамнаска

Партийнай олох: конференция түмүктэрин дьүүллээһиннэр

тэ суох. Бу туһунан мунньахха И. Д. Кажевкин сиэрдээх этиини оҥордо.

Тыл этиит дьон уопсай партийнай мунньахтарга олохтоох отделение үлэтин хамнаһын тэрийии боппуруостара сэдэхтик көрүллэллэрин кириитикэлээтилэр. Общественнай тэрилтэлэр салайааччыларын отчуоттара, партийнай сорудахтар туолан иһиилэрин туһунан информациялар сэдэхтик истиллэллэр. Коммунистар бу итэҕэһи туоратары модьуйдулар.

Партийнай мунньах конференция уураахтарын олоххо киллэриигэ чопчу дьаһаллары бэлиэтээн уураах ылынна.

А. СЛЕПЦОВ.

көрсүүлэр ыыраахтарга, итэҕэстэргэ быһаҕастарга кэскиллик тохтоон тыл эттилэр.

Кинилэр, туох ханнык иннинэ, комбинат материальнай базата эргэрбитин, производство бүгүҥҥү көрдөбүлүгэр толору эппиэттээбэт буолбутун бэлиэтээтилэр. Холобур, быйыл «Москвич» стенканы бэлэмнээн барар миэстэ кыараҕас буолан кыайан таҥмакка, атыыга таһаарбакка олороллор. Автомашиналар, тракторда ағыйахтар, производство ыа[illegible] дьаһыытын толору хааччыйбаттар. Дьэ ол иһин былааннар толоруллуулара улам ыараан иһэр.

КЭДЭЙИИЛЭРИ ЧОПЧУ ААДЫРЫСТААН

Коммунистар болҕомтону биттэр кэлэ-бара туруу[illegible] [illegible]гар туһааййылар. [illegible]ики сылларга үлэлит[illegible] ахсааннарын үс гым[illegible] [illegible]ын барэ солбуллунна. Производство уонна үлэ [illegible]ииииэтигэр охсуллар буолуох туһа суох. Д[illegible]ииииилэн бөҕөргө[illegible] [illegible] тупуга боппуруос [illegible]стиика үгүстү[illegible] дьүүл[illegible] [illegible]лэһэр эрээри, үлэ би[illegible] [illegible]иии сүтэрин билла[illegible] кэс[illegible]ыйааабат. Коллек[illegible] [illegible]лиэнлэрэ арытылаан ми[illegible] ылдыыллар тү[illegible] бэлтрэ эмиэ бааллар. Ити ирыта үлэһиттэри олохсуу, кинилэри иитии боппуустарынан чахчы дьаһыыахтык, утумнаах[illegible] [illegible]рыктанары модьуйдулар.

Оттон партийнай тэрилтэ, хойуох иһин, чопчу ити боппуруостарынан мөлтөх [illegible] дьарыктанар. Общественнай тэрилтэлэр үлэтэ салайыы, хонтуруола ыраҕынан ситэтэ [illegible]. Нэһилиэннэ ортотугар массабай-политическай үлэ уоту-куоһа суох ыытыллар. Экономическай уонна комсомольскай полит-үөрэх оскуолалара быһыа дағаны, сиҥ урукку сылларга курдук сатарбах тэрээһиннээх саҕаламмыллар.

Тыл этиит дьон итини тэгэ оройуон киинигэр маршрутнай автобуһу сырытыннарар, комбинат территориятыгар медпункту, бородуукталаах промышленнай табаардары атыылыыр маҕаһыыны үлэлэтэр наадатын туһунан нэһилиэнньэ үгүстүк кэпсэтэр, народнай депутаттарга наказ быһыытынан туруорар боппуруостарын быһаарыныны түргэтэ тэргэ эттилэр.

Мунньах, оройуоннааҕы партийнай конференция [illegible]лэтигэр ыйбыт итэҕэстэрин [illegible] ыраах ыраан т[illegible] [illegible] туоратыыга [illegible]айан уу[illegible] раах ылынна.

Л. БАРАШКОВА.

КҮҮРЭЭННЭЭХ ОЛОХХО КӨҔҮЛЭЭЧЧИЛЭР

Ыччаттар патриотическай хамсааһыннарын кыттыылаахтарын оройуоннааҕы слеттэн

СОВЕТСКАЙ КИҺИ коммунизм идеалларыгар бэриниилээҕэ, үлэҕэ коммунистическай сыһыана, үлэни таптыыра, ытыктыыра Ийэ дойдубут дьоллоох, көҥүл буолуутун улуу күүһүнэн буолар. Айар-тутар үлэҕэ уоттаах дьулуурдаах, төлөннөөх сүрэхтээх үлэһит дьон Ийэ сирбитин сибэккинэн симииллэр, үйэлэргэ-быһыаргы уһансаллар. Кинилэр республикабыт уот кыһыл былааҕар улуу Ленин орденын аспыттара.

Ахсынньы 24 күнүгэр ССКП райкомун конференц-залыгар буолбут оройуон ыччаттарын патриотическай хамсааһыннарын көҕүлээччилэр оройуоннааҕы слеттарыгар 1960-с, 1970-с, 1980-с сылларга үтүө бачымнары көтөҕөн, кэхтээхтик өйөөн эдэр эрчимнэрин күүрээннээх үлэҕэ ананабыт дьон, үлэ наставниктара, партийнай-советскай тэрилтэлэр салайааччылара уонна бүгүн-сарсын эстафетаны тутуохтаах эдэрдэр көрүстүлэр.

ЫБСЛКС райкомун иккис секретара **К. К. Родионов** дакылаатыгар оройуон ыччаттарын патриотическай хамсааһыннарын кэрэһэлиир биирдэн биир ходобурдар ахтылыннылар. Олортон сорохторо манныктар.

1921 сыллаахха Якутскайга тахсар «Ленинскэй коммунар» хаһыат бу курдук суруйбута: «Чурапчы селотыгар сэһгардыы үксээбит 30 киһилээх комсомол ячейката советскай былаас иһин улахан политическай үлэни ыытар, комсомол кыттыыта суох биир да митинг, биир да мунньах барбат». Бастакы комсомольскай секретарь Николай Дьячковскай, биһиги бырааттыы Диодоровтар, Нили Яковлев, Михаил Но[illegible], Георгий Дьячковскай, Василий Куличкин... Буурҕа-буулаҕа сылларыгар геройдуу охсуспут эдэркээн буойуттар ааттарын өччотооҕу Чурапчы дьоно билэллэрэ, ытыктыыллара.

1930—1932 сылларга комсомол ыҥырыытынан оройуон 60-тан тахса ыччаттара Алдан кыһыл көмүһүн хостооһунугар үлэлии барбыттара. Соҕотох Хатылыттан 10 комсомолец ыһыахтаан баран ол түүн Алдан эрүс тэрдүгэр сатыы киирбиттэрэ. Кинилэр 1932 сыллаахха республикаҕа бастакынан тэриллибит Александр Косарев аатынан комсомольскай-ыччат шахтатыгар үлэлээбиттэрэ. Шахта забойщига биир дойдулаахпыт Василий Гуляев республикаҕа биир бастакынан удорник-стахановец аатын ылбыта. 1930-с сылларга Амма оройуонугар бурдугунан дьарыктанар колхоз тэриллибитэ. Онно комсомол путевкатынан Чурапчыттан 70-тан тахса ыччат баран үлэлээбитэ. Этэрэт салайааччыта Иван Синцев кэлин Валентина Гаганова бачымын хаалынылах колхоз председателинэн үлэлээн хаһаайыстыбаны бастыҥнар кэккэлэригэр таһаарбыта.

1938—1940 сылларга оройуоҥҥа бөһүөлэктээһин проблемата көтөҕүллүбүтэ. Ону көҕүлээччилэринэн, өйөөччүлэринэн эмиэ ыччаттар буолбуттара. Маҕдааһинэ 50 комсомолец бэрт кылгас кэм иһигэр бүтүн бөһүөлэги тутан дьаадэлиниттэрэ. Эмиэ бу кэмнэ Сибиирь ааттырбыт бурдук үүннэрээччитэ Ефимов бачымын өйөөн оройуон 20 комсомолецэ «Ефимовскай» диэн звено тэрийэн сут-кураан сылларга балачча үрдүк үүнүүнү ылбыттара.

1941—1945 сылларда Аҕа дойдуну көмүскүүр улуу сэриигэ оройуон 336 комсомолецтара кыттыыны ылбыттара. Биһиги бөҕөбуой орденнаах Семен Флегонтов, Сталинград геройа Гаврил Протодьяконов, икки Кыһыл Сулус орден кавалера Тимофей Ноговицын уо. д. а. бэйэлэрин хорсуннарынан, эрдээхтик охсуспуттара. «Кыргыттар — тракторга!» Бу ыҥырыы ол сылларга көтөбүллүбүтэ. Сэриигэ барбыт эр дьону солбуйан тракторлар, автомашиналар рулларыгар кыргыттар олорбуттара. Степанида Карпова, Февронья Соловьева, Мария Толстякова, Евдокия Абрамова уо. д. а. механизатор кыргыттар кыайыыны уһансыбыттара.

1955 сыллаахха оҕуруот аһын, туораттаах культуралар үрдүк үүнүүтүн ылар иһин, 1956 сыллаахха ыһыахтан иһирэйи араарыы, 1957 сыллаахха алмаас промышленноһын сайыннарыы иһин көҕүлээһиннэри оройуон ыччаттара көхтөөхтүк өйөөбүттэрэ.

— Биһиги Мугудай орто оскуолатын 1959 сыллааҕы выпускниктара, 23-һүө буолан республикаҕа бастакынан ыҥырыы таһааран кыһыйынан тутуспутунан колхоз олохтоох биригээдэтин Лыбыптах фермаларыгар тахсан үлэлээбиппит. Сылга биир фуражнай ынахтан ортотунан 1700 кг үүтү ыыр этибит. Ол оҕолортон кэлин 14-пут үрдүк үөрэх заведениеларын бүтэрэн Н. Федоров «Алдан» совхоз парткомун секретарынан, А. Пинигин Чульман аэропордун начальнигынан, П. Прокопьев механизированнай колонна начальнигынан уо. д. а. үлэлииллэр,— диэн кэпсээтэ трибунаҕа бастакынан тахсыбыт Мугудай орто оскуолатын учуутала **Ф. Ф. Смирников.**

— Нам совхоз Үөдэйдээҕи отделениетын «Ленин» комсомольскай-ыччат фермитын киттэ социалистическай куоталаһыыга киирсэн үлэлээбиппит. Үлэбит хаамыытын «Эдэр коммунист» хаһыат кэтээн көрөн Бүтэһик түмүккэ кыайыылааҕынан тахсан ЫБСЛКС обкомун Бочуоттуунай грамотатын ылбыппыт,—диэн этта 1966 сыллаахха Дириҥ орто оскуолатын бүтэрэн баран кылааһынан совхозка үлэлии хаалбыт выпускниктар комсордара, Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатын учуутала **Т. С. Евграфова.**

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, пенсионердар оройуоннааҕы советтарын председателэ **А. Д. Захаров** ыччаттарга комсомол 40 сааһын туолуутун көрсө Одьулууҥҥа ыччаттар саҥа кулуубу туппуттара, комсомолка Варвара Григорьева ньирэйи ыҥан араарыыга бастакына ылсыбытын, комсомол путевкатынан республика аан бастаан тутуллар «[illegible]» заводугар баран үлэлээбитин, «[illegible]ыгыы», тэбэ да бочуоттаах сынньалаҥҥа олордор, сайын ахсын үлэ уонна сынньалаҥ лааҕырыгар наставниктыырын, ньирэй көрөрүн туһунан кэпсээтэ. «Мэлдьи инициативалаах, общественнай ноҕоруускалаах, таптыыр дьарыктаах оҕорор олус туһалаах,— диэн түмүктээтэ этиитин араатар.

— Үлэҕэ ситиһиилэрбинэ. Улуу кыайыы 40 сылын туолуутугар аныыбыт. Совхоз производствотыгар быйыл үлэлии тахсыбыттар бу кэрэ-балыс датаҕа диэри салгыы үлэлии хаалларга быһаарыммыбыт,—диэн этэ Субуруускай аатынан совхоз Болтоҥготооҕу отделениетын «Кэскил» комсомольскай-ыччат фермалын ыанньыксыта **Егор Седалищев**. Салгыы араатар Кэмдалга ыччат сүөһүнү төлөбүтүүгэ хайысхалаах биригээдэ тэриниэхтэрин баҕараллларын, оҕуоха оройуон ыччаттарын камелоэ наадатын туһунан этэ. Бу сааланы совхоз кылаабынай инженерэ 1963 сыллаахха Мугудай орто оскуолатын бүтэрэн баран Ленин аатынан колхозка [illegible] тахсыбыт [illegible] комсомол **Николай Кажевкин** эмиэ этэ.

Мугудай отделениетын [illegible] ыанньыксыта **Иннокентий Оконешников** үөрэнээччилэр [illegible] производственнай [illegible] практикалары [illegible] наадатыгар тохтоото.

— Сорохтор [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Бүгүн 43-һүн [illegible] Кинилэр [illegible] киһи [illegible]. Жуковцев Егор [illegible] СГУ физикэс[illegible] отделениетин декана [illegible] Егоров, Саха АССР үтүөлээх

врача Мария Ефремова уо. д. а. ааттарынан киэн туттарбыт,—диэн этэ Чурапчы орто оскуолатын математикаҕа учуутала **А. Е. Гордеева.**

Хатылы орто оскуолатын онус кылааһын комсорга **Инна Федорова** кылааһынан, Субурууускай аатынан совхоз Хатылытааҕы уонна Болтоҥготооҕу отделениеларыгар үлэлии [illegible] ларга быһаар[illegible] туһунан [illegible].

Пинтэн [illegible] Одьулуун оскуолатын ахсыс кылааһын бүтэрээт 12 буолан 13 №-дээх СПТУ-ҕа үөрэнэ киирбиттэр ааттарынан **Иван Седалищев**. Бэйэ Толооннун эдэр сүөһүтэрин ыҥырыыларын өйөөн совхозка үһүс сылын үлэлии хаалбыт «Чурапчы» совхоз ыанньыксыта **Людмила Сергеева**, оройуоҥҥа бастакынан тэрийбит комсомольскай-ыччат ферма старшайа, ыччат наставнига, Саха АССР [illegible] хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ **А. Т. Кузьмина**. Комсомол албан аатын [illegible] **Н. [illegible] Соловьев**, оройуоннааҕы революционнай уонна байыаннай албан аат кулуубун председателэ **И. М. Павлов** уо. д. а.—барыта 15 киһи тыл эттилэр.

Слет кыттыылаахтара оройуон [illegible] ыччаттарыгар туһаайан күүрээннээх үлэҕэ, үтүөнү, бары [illegible] көҕүлээччи буоларга ыҥырыы ылыннылар.

Слет үлэтигэр ССКП [illegible] иккис секретара **С. П. Макаров** кыттыыны ылла уонна тыл этта.

x x x

Бастыҥ производство[illegible] ЫБСЛКС [illegible] «Пятилетка эдэр [illegible]» [illegible] ЫБСЛКС [illegible] райкомун Бочуоттуунай [illegible] [illegible] сынньалаах [illegible] [illegible].

М. МИХАЙЛОВА.

СНИМОККА: (уҥаттан) Октябрьскай Революция, Үлэ Кыһыл Знамята орденнардаах ыанньыксыт А. Т. Кузьмина, ыччат наставнига З. Д. Капитонова, Саха АССР Верховнай Советын депутата А. Г. Плотникова, Хатылы орто оскуолатын онус кылааһын үөрэнээччилэрэ кэттэ.

П. Оконешников [illegible]

Эдэр рабочайдар, кэпсэтиэҕин! ●

Куоталаһыыны эссө кэҥэтэн

Карл Маркс аатынан совхоз производствотыгар тэһүү күүһүнэн ыччаттар буолаллар. Совхоз 8 комсомольскай-ыччат фермаларын коллективтара бары социалистическай куоталаһыыга киирсэн үлэлииллэр.

Бэйэ куоталаһыы үрүк-сүлүөбүйатын эссэтупбаралибит. Үлэ көрдүүүн учуоттуурга ыраай туһата суох олуутүн, ула ыысовиялааһатин кэлиилэ, борогууллааһын иһин мстараапттэр очколарга бааардыбыт. Коллективтар комсомольскай-ыччат буолаллары быһыытынан комсомольскай ула, чуолаан, ЫВСЛКС ылиэнэрэ общественнай тэҕэ кыттыылара, политическай уонна экономическай үөрэх оскуолаларыгар сарыктаһыылара усулуобуйаҕа эбии киллэриллиилэр. Түмүк айдарыкан уонна кварталларынан, бүтэһиктээх түмүк сылынан ааарыллыахтара. Куоталаһыы кыайылаахтарыгар пэһөрүүлэ сылдьар вымпел, харчынан бириэмийэ туттарыллыахтара.

Комсомольскай комитет, аспыт сылларааҕы итэҕэстэри хатылаабат туһугар, куоталаһыы түмүгүн омнгэр оперативнайдык ааарын, туһааннаахтарга иэрдэн иһиэҕэ.

Үлэ коллективтарын түлүгэ, ыччаттары политическай уонна гражданскай иигэ идеологическай үлэ активистара — пропагандистар, культура үлэһиттэрэ улахан оруолланахтара. Ыччат үлэбиттэр кырдьаҕас коммунист Л. А. Дьяконов, пропагандист И. Д. Ермяков, эдэр үлэһит Т. М. Лаврентьев, совхоз партийнай уонна профсоюзнай тэрилтэлэрэ күннэтэ көмөлөһөллөр. Аасыыт сааскылар быһаччы сабылларынан Бахсы Тоороҕун эдэр сүөсүһүттэрэ фермаҕа үһүс сылын үлэлии хаалларга оройуоҥҥа ыгыран таһаарбыттара. Кинилэр бачыымнарын өйөөн, аҕаралас Карл Маркс аатынан совхозка 17 комсомолец сүөһү иитиитигэр үһүс сылларын үлэлии сылдьаллар. Бу кырата суох күүс.

Ол эрээри биһиэхэ барыта эрэ-дэхси үчүгэй буолбатах. Үрэх Күөрэ, Төлөй Дириҥэ, Бахсы Тоорук курдук кырыы производственнай участоктарга кулууптар үчүгэйдик үлэлээбиттэр. Ыччаттар культурнай сынньалаҥын тэрийиигэ ситэтэ суох. Манныкка улахан мэһэйинэн клубнай кадрдар олохсуйан үлэлээбэттэрэ буолар. Маны райсовет культураҕа отдела болҕомтоҕо ылыан сөп этэ.

Ыччаттар политическай таһымнарын үрдэтиигэ биир суолун үлэнэн ленинскэй зачеттары тэрээһиннээхтик тутуу буолар. Бу үлэ биһиэхэ аасыыт сылга бэстэр наһаахтара ыытылларбыта. Итэ ордук Чылпыра сылаахтааҕы комсомольскай тэрилтэтигэр сыһыаннаах.

«Эдэр рабочайдар, кэпсэтиэҕин» рубрика, эскэтүн бэйэбит активнайдык, аһаҕастык кыттыыламахтыҥына комсомольскай үлэни эрэ көтөбүүгэ, чуолаан комсомольскай-ыччат коллективтар производствоҕа, общественнай олоххо оруолларын үрдэтиигэ көмөлөһүөтэ саарбаҕа суох. Биһиги санаабытыгар, бу рубрика анымаан ас-союзнай үлэ, сиэр-майгы боппуруостарыгар, комсомольскай үлэ опытыгар эмиэ саҥааны атастайар ордук кэдьүүстээх буолуо этэ.

Л. АММОСОВА,
совхоз комсомольскай комитетын секретара.

Тыл—редакция Төгүрүк остуолун кыттыылааҕар

КЫҺАМНЬЫ БЫРААП

Эрилик Эристиин аатынан совхозка мин салайар звеном коллектива 1977 сылтан хортуоппуйу үүнэрэригэ ылсыйан үлэлиир. Кэнники түөрт сылга биллааммытын куоһарпаатыбыт. Ол иһигэр 1982 сылга гектар ахсыттан 87-лии центнер үүнүүнү ылан, государствоҕа 270 тонна хортуоппуйу туттарбыппыт.

Быйыл олунньуга «Саҥа олох» хаһыат редакциятын «Төгүрүк остуолугар» кыттан, хортуоппуй валовой үүнүүтүн 550 тоннаҕа тиэрдэн, быдааны 175 тоннанан аһарарга, онон государствоҕа туттарыы пятилеткатааҕы соругун үс сылынан толорорго үрдүк эбэһээтэлиистибэ ылыммыппыт уонна Субурууская аатынан совхоз хортуоппуйу үүнэрээччилэрин куоталаһыыга ыҥырбыппыт. Тыл быһыы дьыалаҕан бигэргэтэр туһугар суруй кыһамньыбытын туох баар кыаҕы, сатабылы толору туһаныыга туһаайан үлэлээтибит.

Туох хаанык иннинэ, звенобут коллективнай бэдэрээккэ киирдэ. Онон үлэ оттүгэ тэптиэх түмүгүн иһин туруулайан үлэлииргэ интэриэс үөскээбиэнэ. Коллектив урукку састаабынан үлэлээтэ. Арай эбии тракторист Е. Г. Родионов киллэрдилиннэ. Техникабыт толору хааччылыллыбыппыт. Онон былааннаах агрономическай дьаһаллары бириэмэтигэр үрдүк хаачыстыбалаахтык ыыппыппыт. Ол курдук, сири таҥастааһыны кэчэллээхтик ыыппыппыт, бэйэбит күүспүтүнэн саас органическай уонна кэлин аммофос диэн уустук минеральнай уоҕурдууну киллэрбиппит, сайыҥҥы кэмнэ үүнүүнү түөрт төгүл ыстарбыппыт. Хомууру хаһа да сылллааҕыттааҕар кылгас болдьоххо, 12—13 хонукка, ыытан бүтэрбиппит. Маннык түөрт кончалка тэҥинэн саахала суох үлэлээбитэ, уонна, хаһан да буоларын курдук, общественнай тэрилтэлэр, оскуола үөрэнээччилэрэ кэхтээхтүк көмөлөспүттэрэ. Итилэр түмүктэригэр 53 гектардаах ыһыы гектарын ахсыттан 101,2-лии центнер, эбэтэр валовойунан 536 тонна, үүнүүнү ылан, государствоҕа 346 тоннаны туттарбыппыт. Онон пятилеткатааҕы былаан болдьоҕун икки сыл иннинэ толоруллуна, эбэтэр үс сылга государствоҕа барыта 930 тонна «иккис килиэби» туттарды быт.

Ол эрээри валовой үүнүүгэ эбэһээтэлиистибэбитин сиирэ-халты толорбото тубут. Итини саҥа ыһыма дары, опыты туттуу аҕыйаҕынан быһаарыахха сөп. Холобур, мин Мэҥэ-Хаҥалас оройуонун республикаҕа биллэр чемпион хортуоппуйу үүнэрээччилэрэ Е. Е. Терентьев, М. П. Алексеевы кытта хаһыс да сылбын сибээстэһэбин. Кинилэр таһымнарыгар тиийиэх ыраах. Ол эрээри биһиэхэ даҕаны сеникация ыһыытын туттуох баар этэ. Ол хортуоппуй үгүһүн быһарга уонна аһын уларытыннарарга көмөлөөх.

Кэлэр сылга бэлэмнэниини саҕалаабыппыт: бааһыналарбытын күһүн паардаабыппыт, В. Г. Пестерев уонна Т. И. Марков подвалга сиэмэни үрдүк хаачыстыбалаахтык харайыыга кыһамньыларын ууран үлэлии сылдьаллар. Бу ыйтан органическай уоҕурдууну киллэриигэ туруннуохпут. Онон бу күннэргэ малларынан балбаах таһыытын саҕалаатыбыт. Ол кэннигтэн хаары чигэтии, техника өрөмүөнүн, о. д. а. курдук үлэлэр утуу-субуу кэлэн иһиэхтэрэ.

Үрдүк үүнүүнү ыларга агрономическай болдьохторуктаахтык тутуһуу, түс бэйэ үрдүк дьиссиплиинэтэ, эппиэтинэһэ тэрүөтүнэн буолаллар. Ону бэйэбит опыппытыттан итэҕэйдибит.

Н. НОВГОРОДОВ,
звеньевой.

«АЗОТ» КЫАМТАЛАРА УУНЭЛЛЭР

НОВГОРОД. Новгородтааҕы «Азот» производственнай холбоһук минеральнай уоҕурдууну оҥорор комплексын иккис уочарата бастакы бородууктатын — нитроаммофосканы биэрдэ. «Новгородхимстрой» 43 №-дээх трест тутааччылара объегы үлэҕэ болдьоҕун иннинэ киллэрдилэр.

Саҥа производство кыамтата сылга 550 тыһыынча тонна уустук минеральнай уоҕурдууга тэҥнэһэр. Итэ молуйуон агара гектар сири «аһатарга» тиийэр.

Снимоктарга: нитроаммофосканы оҥорон таһаарар комплекс иккис уочаратын уопсай көстүүтэ; сыах энергетигэ Б. П. Фадеев (хаҥас диэки) уонна дьуһуурунай электрик П. В. Макаров подстанция приборларын үлэлэрин хонтуруоллууллар.

ССТА фотохроиката.

● *Ветераннар—дьулурҕа дьон*

КЫРДЬЫБАТ СҮРЭХТЭР

Хоптоҕо кырдьаҕастарын ааллара тиниэтэх үлэлээн, кыттыбатах дьыалалара диэн суох. Кинилэр бааһ хаһааныстыбаннай үлэлэригэ, общественнай олоххо активнайдык кытталлар.

Быйыл саҥын сельсовет исполкома ветераннарга 200 тонна оту соҕотуопкалыырга былаан биэрбитэ. Бу кырдьаҕастар 210 тоннаны толорорго тылларын биэрэн үлэлээбиттэрэ уонна сезону 277 тонна оттоох түмүктээбиттэрэ. Бу үтүө дьыалы быһаарар лаҕа П. П. Платонов, Е. Тарабукин, Д. И. Дьячковскай, М. Н. Старостин, А. К. Пестерев орук үрдүк көрдөрүүнү ситиспиттэрэ.

Кырдьаҕастар бэйэлэрин ааһыыларыттан ордорон 6 тонна үүтү государствоҕа туттардылар. Маныаха И. Д. Кузьмин, Н. П. Осипов, А. П. Посельская уонна А. И. Матвеева кыттартан быдан элбэҕи туттаран чорбойдулар. Пенсионердар быйыл күһүн соҕотуопкаҕа 9 тонна эриэгэ бэстыйг хаачыстылаах эти туттаран эмиэ күүс-көмө буоллулар.

Совхоз олохтоох отделениетыгар наада буолар араас үлэ тэриллэрин эмиэ ветераннар оҥорооччулар. Кинилэр быйыл 6 трактор марҕатын, 5 волокушаны, 30 кыраабылы оҥорон биэрдилэр, 200 устууканаах быатын хаттылар. Лампаҕа саҥа хотон тутуутугар В. Л. Прокопьев, промуннүүр үлэлэргэ П. П. Платонов уонна М. Н. Старостин улаханник көмөлөстүлэр.

Үлэлиир саастара быдан аасыытын үрдүнэн производствоттан илиилэрин араарбат кырдьаҕастар эмиэ аҕыйаҕа суохтар. Ол курдук, 70-ча саастаах Дмитрий Егорович Васильев 30-тан тахса сыл сылгы иитиитигэр элбэх күүһүн-сыратын биэрдэ. Кини үтүө суобастаах, үрдүк оҥоруулуолаах үлэтэ Үлэ Албан Аатын III степень орденынан бэлиэтэммитэ. Эмиэ 70-лаах Дмитрий Петрович Лазарев кыһыннары-сайыннары оройуон ис суолларын оҥорууга сылаҕары-элэҕэри, тоҥору-хатары билбэккэ туруулаһан үлэлиир.

Быһата, биһиги ветераннарбыт кырдьык да кырдьыбат сүрэхтээх дьоннор. Дьэ итини иһин манна соторутааҕыта буолбут кырдьаҕастар уопсай мунньахтарыгар пенсионердар советтарын председателэ В. В. Михайлов отчуота кииннник дьүүллэһиллинэ. Ветераннар инникитин да ҕаны сүрэх баҕатынан, сүһүөх кыайарынан производствоҕа, общественнай олоххо активнайдык кыттарга быһаарыннылар.

Мунньах пенсионердар советтарын сэттэ киһиттэн быыбардаата, кини председателинэн В. Р. Толстоуховы талла.

Т. СОКОЛЬНИКОВ,
биһиги общ. корр.

КҮҮҺҮ ТҮМЭН ҮЛЭЛЭЭТЭХХЭ

«Саҥа олох» хаһыат 1983 сыл кулун тутар 1 күнүгэр бэчээттэнэн тахсыбыт нүөмэригэр «Түйгүн үлэни, кэдьүүстээх көмөнү» диэн төбөлөөх «Чурапчы» совхоз, Кытаанах орто оскуолатын коллективтарын уонна Кытаанах нэһилиэгин общественностын ити оскуоланы саҥа үөрэх дьылыгар бэлэмниэргэ социалистическай эбэһээтэлистибэлэрэ бэчээттэммитэ. Совхоз уонна оскуола коллективтара биэрбит тылларын толорор түгэнгэр кырата суох үлэни ыыттылар.

Оскуоланы уонна үлэттэр олорор дьиэлэрин иттии, оройуон үтүө иһиитинэ оскуоланы тутааҕыт курдук, маннык тутаах боппуруостары биирдэстэрэ. Совхоз оскуолаҕа үс «Универсал» истеэлу булан биэрбит, санитехническай оборудованиены атыылаһыыга, тиийэн иилиигэ эмиэ көмөлөспүт. Котельнайы тутуута барыта 67,1 тыһ. солк. үп кэтэнэн туһаныллыбыт. Коммунальнай оҥорон туһанар оскуола үлэһиттэрин хааччыйыыга 600 кубометр оттук мас кэрдиллэн кыстыкка көрсө 20 бырыһыана тыаттан тиэйиллибит.

Онон эбэһээтэлистибэ итин пуунун сүнньүнэн толоруллубут. Учууталлар олорор дьиэлэрин уонна производственнай үөрэхтээһин мастарыскыйатын кинигэ котельнайга холбооһун кыаллыбатах. Эбэһээтэлистибэ быһыытынан, оттук мас атара дьиэ таһыгар кирпиэрилиэхтээҕэ туолбатах. Ол оннугар учууталлар олорор үс дьиэлэригэр капитальнай, үс дьиэҕэ бэстэх өрөмүөн ыытыллыбыт (эбэһээтэлистибэҕэ биир дьиэҕэ капитальнай өрөмүөн ыытыллыа диэн суруллубут этэ).

●
ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭ ТУОЛУУТУН БЭРЭБИЭРКЭЛИИБИТ
—●—

Аасыыт сайын опыттаах сиантичгэ Н. Н. Миронов начальниктаах үлэ тиэмэ сиаталаһан ааарыылар оҥорорго 250 тонна оннугар 418 тонна оту соҕотуопкалаабыттар, ныыраһ кэлэн 10,6 тонна приведи малыттар, 12 тонна хортуоппуйу үүнэрдилэр, уопсайа 3,5 километр уһуннаах бүтэйи туттулар. Балтараа сүүһү кыайбат үөрэнээччилээх оскуолаҕа бу кырата суох үлэ. Лааппыга инадин бэттиэмэлэех диэн илааска буруус маһынан икки биирдии бэйэлэрэ 30-туу кв. метрдээх, биир 48 кв. метрдээх бэртээхэй үс олорор дьиэ тутуллуна. Дуогабар быһыытынан маһын совхоз соҕотуопкалаабыта, тутуутун учууталлар ыыппыттара.

Үөрэнээччилэри производственнай үөрэхтээһин сых ахсын тупсан иһэр. Совхоз быйыл итиэ сылаҕа оскуолаҕа биир ДТ-75 тракторы биэрдэ. Орто оскуола 15 выпускнига бары совхоз производствотыгар үлэлии хаалбыттара. Кинилэртэн Павел Решетников тракторнстыыр. 6 уол саас үлэлэргэ, ол иһигэр 3-рэ механизатордарга сыһыарыллан куруусчутунан үлэлииллэр. Кыргыттар баҕа ыанньыксыттыыллар.

Оскуола үөрэтэр кабинеттара сылгын байытыллыыһар. Быйыл совхоз итиэ 5 тыһ. солк. көмөлөспүтэ. Ол үбүнэн биир комплект лингофоннай аппарат, биир РУШ-1 атыылаһыллыбыт, физика кабинетын кэттүн оҥоруу саҕаламмыт.

Аасыыт үөрэх дьылыгар начальнай кылаастар үөрэнээччилэрэ босхо учебниктыһан туһаммыттара, оттон быйыл босхо учебниктар 1—3 кылаастар үөрэнээччилэригэр бэриллибиттэр. Ол эрээри учебниктэнэн хааччылаары ситэтэ суох, ордук производственнай үөрэхтээһиҥҥэ, геометрияҕа.

Эбэһээтэлистибэ туолуутун түмүгүн ырытан көрүүгэ бэйэ ис кыаҕын ситэ туһаттаммат, уонна тэттэрүтүн баар күүһү аттаран туһаммат буолуу бэлиэтэнилэр. Холобур, эбэһээтэлистибэ үһүс салаатын иккис пуунугар төрөппүттэр общественность бүттүүтэ оскуоланы саҥа үөрэх дьылыгар бэлэмнээһиҥҥэ активнайдык кыттара, чуолаан, хас биирдии киһи 5-тии итэҕэһэ суох күнү босхо үлэлээн биэрэрэ бэлиэтэммитэ. Оскуола бэйэтин уонна сельсовет оттүүлээтинэн тэрээһинин үлэ кэдэйэн биэрэн бу улахан күүс туһаныллыбатах. Оскуола 10' суба суоһуну күһүҥҥү уотууга туруоруохтааҕа толоруллубата. Ону совхоз олохтоох отделениетын управляющайа Р. Р. Степанов бэлэ тэрилиибэтэҕинэн быһааран. Оскуола саҥа үөрэх дьылыгар бэлэм буолан болдьоҕо эттиндьаах кинин 25 күнүгэр быһыллы быта. Ол, котельнай оҥоһуутугар элбэх кун-дьыл сүтэриллэн, кыаллыбатах.

Эбэһээтэлистибэ сорох пууннара толоруллубатахтарын итэҕэһиннэн ааҕан да туран, икки коллектив саҥа кыһыны ититик уопсай дьыалатыгар элбэх кэдьүүстээх көмөнү оҥорбуттарын ситиһии быһыытынан сыаналыахха сөп.

М. МИХАЙЛОВА,
хаһыат анал. корр.

Комментатор колонкалара ●

Вашингтон уонна претория саататаах акциялара

Вашингтонунан расистскай САР «бөөнөр ыйаахсыттара» народнай Ангола Үрүҥ дьиэҕэ ырымыбиятааҕы оҥоһуллубут Нааһиы» «сүрүнэ-вариалы» неоколониалистскай бэккэ соҥнуурга, АНР-тын претория байылыгай режимигэр биир тыла суох бас бэринэрэргэ УНИТА «итиэнэ» марионеточнай бандаларын террористарын билиэрнгэр күһэйэргэ туһуламмыт сыалларыттан аккаастамматтар. Кинилэр, арҕаагы бэчээт билиэрипэн, Анголаны утары бэйэлэрин агрессияларын кэҥэтиигэ чочуу ити сыалынан туруннулар. Ахсынньы 17 күнүттэн саҕалаан САР авиацията ракетнай-бомбовай охсууларыгар Уила провинция кэккэ нэһилиэгин кэлээх пууннара түбэстилэр. Расистар армияларын карательнай этэрээттэрэ айалаах нэһилиэннньэни утары операциялары ыыталлар, гражданскай туттууларын урусхалламмыттар. Бэйэлэрин оросуонньуктуу акцияларыгар плацдарм быһытынан Намибия территориятын, ону тэгэ Соҕуруу Анголаттан САР икки атар сыллааҕыта былдьаан ылбыт Кунене провинциятын туһанан туран, расистскай агрессордар Ангола территориятыгар 300-тэн тахса километрга өтөн киирдилэр.

Претория саҥа буруй оҥоруута аан дойдуга эбэсэтэ буурҕатын үөскэттэ. ХНТ Куттал суох буолуутугар Совета, апартеид республикатын агрессивнай, террористскай политикатын сэмэлээн туран, резолюция ылынна. Онно бэлиэтэнэр: «АНР территориятын сорҕотун сокуоннайа суох сал-сэп күүһүнэн былдьааһын ити дойду суверенитетын, туттулуга суох уонна территорията тыытыллыбат буолуутун сирэйэ-караҕа суох кэһиитэ буолар, аан дойдутааҕы эйэҕэ уонна куттал суох буолуутугар суоһааһыны оҥорор».

«Претория оросуоннньуктааһына, политикатын эргиэнгы союзтаахтарын, бастатан туран Вашингтон, ускайдааһыннарынан уонна өйөбүллэринэн ыытар, — диэтэ Нигерия тас дьыалаларын министрэ М. Ч. Аиһаока. — Кинилэр куомуннаһыыларын соҕуруунан Анголаны утары ити дойду туттулуга суоҕунан билиэрилиэбиттэн ыла тохтообот билиэриллибэтэх сэриибуолар». Блоктарга холбоспот нация хамсааһын ааттыттан тыл этэригэр Индия ХНТ-гэр бастайааннай представителэ Кришнан бэлиэтээн этэ:

— САР АНР-тын утары агрессивнай дьайыылара — претория уонна Вашингтон регионна быһыылы-майгыны туораргиэтэргэ туһааныллыбыт уопсай стратегияларын көстүүтэ.

АХШ уонна САР Ангола оккупацияламмыт соҕуруу оттугар УНИТА террористскай бандаларын баһылыга Ж. Савимби дуҕааччылахтаах марионеточнай государствотын тэрийэр былааны бооччойоллор. Вашингтон уонна претория киэн территориятын байанаан неоколониалистскай акцияларын плацдармыгар кубулутан баран, УНИТА-ны Намибияҕа СВАПО патриотическай күүстэрин утары охсуһууга, АНР-тын уонна атын прогрессивнай государстволары утары куорҕаланар ҕаҕар туһанарга сүөттэниллэр.

«Ити былааннарга мэһэйдээһин туттулуга суох Африка иннигэр билигин турар кылаабынай сорукталын биирдэстэринэн буолар, — диэн ыйар Мозамбик хаһыата «Нотисиаш». — Континент норуоттара империалистар уонна расистар куомуннаһыыларыгар сөптөөх хардааны биэрэргэ бэйэлэрин бырааныныахтара».

С. КУЛИК, ССТА ырытааччыта.

Чурапчылар—Сунтаарга

РСФСР уонна Саха АССР народнай артиһа П. М. Решетников аатынан Чурапчытааҕы народнай театр гастрольнай бөлөҕө сотору тааҕыта биһиги оройуоммутугар кэлэн ыалдьыттаан барда. Бөлөх оройуон киинигэр, Бордоҥ, Элгээйи, Тойбохой нэһилиэктэригэр бэйэтин быйылгы репертуарыттан үс спектакльы туруорда уонна норуот ырыатын уус-уран айымньыларыгар олоҕуран бэлэмнэммит концерды көрдөрдө.

Театр режиссера Надежда Заболоцкая туруоруутугар кыра кэмэйдээх пьесалары оройуон үлэһиттэрэ биһирээн көрдүлэр. Биир күн иһигэр түөрт эр бардин сүрэҕин сүүйэн гыттарыгар уматыбыт Хоборос кыыс туһунан драматург Степан Ефремов «Хоборос хоһооннор» диэн икки көстүүлээх комедията театр байыла саҥа туруорбут үлэтэ эбит. Хоборос оруолун артистка Матрена Павлова ситиһиилээхтик оонньообутун бэлиэтиир наада.

Биһиги олохпутугар арыгы иһэр адьынат охсуулара көрдөрөр суруйааччы Лев Габышев «Харах уута» диэн кыра формалаах пьесата күннээҕи тематын сырдатарынан көрөөччүлэргэ ылыныылаах буолла. Театр 1984 сыл олунньутга ыытыллыахтаах драматическай коллективтары республикатааҕы көрүүгэ кыттарга бэлэмнэнэн биһиги биир дойдулаахпыт Иннокентий Семенов «Сонордьуттар» диэн бөдөҥ айымньытын оройуон көрөөччүлэрин дьүүлүгэр таһаарда.

Концерт программатыгар сүрүннээн норуот айымньытыгар олоҕурбут нүөмэрдэр киллэриллибиттэр. Көрөөччүлэр улахан биһирэбиллэрин Бүтүн Союзтааҕы фестиваль лауреата, ССРС Культуратын туйгуна Мария Герасимова ыллыыр ырыалара ылыыр. Кэрэхсэбиллээҕэ диэн театр үлэһиттэрэ репертуардарын байыталларыгар бэйэлэрэ бэртээхэй айымньылары суруйталлар толороллор эбит. Театр режиссера Надежда Заболоцкая сценкалара ордук сонун көһүннүлэр. Саха өйүн хоһооннорутттан тахсыбыт сценканы М. Герасимова уонна Н. Заболоцкая ордук маастарыстыбалаахтык оонньоотулар. Уус тыл, хомоҕой хоһоон уонна тупсаҕай толоруу—барыта таба дьүөрэлээһиннээх нүөмэрдэр киирдэстэринэн бу буолла. Алексей Павлов көрдөөх кэпсээннэрэ кэпсээн пантомимаҕа оонньоон дэгэттэр толорооччулара көрөөччүлэрдэ. Кини суруйуутугар Валерий Герасимов толорбут «Продавец монолога» миниатюрата көрөөччүлэр болҕомтолорун тарта. Николай Саргыдаев тылыгар уонна мелодиятыгар «Бэйэлэр маршталара» диэн ырыаны Василий Кузьмин толоруута Сунтаарга дьиэчэчтэр Чурапчы бэйэтин маршын кураҕа дуорайса турда.

Сунтаар оройуонун көрөөччүлэрэ ыраах сиртэн кэлэн оонньоон-көрдөрбүт Чурапчы артистарыгар махталлара улахан.

И. ЗВЕРЕВ, «Ильич уоттара» хаһыат үлэһитэ.

Дьиэ-кэргэттэр ансамбллара

Коми АССР куораттарыттан уонна сэлиэнньэлэриттэн мустан 40 дьиэ-кэргэттэр ансамбллара Сыктывкарга буолан ааспыт көрүү-конкурска кыттыыныылар. Манныа ансамбллар ыллыбастыҥыыбытыы бары үөгүүүүлэр ылаыллар.

Концерттарга нуучча уонна коми национальнай ырыалара, народнай инструменнар толорууларыгар музыкальнай айымньылар дуораһыйдылар. Саҥа дьылыаагы күннэргэ үтүө дьиэ-кэргэттэр ансамбллара куллуптар уонна Культура дыбарыастарын сценаларын сэргэхситиэхтэрэ.

Корткеросскай оройуон Большелуг сэлиэнньэтиттэн эдьиийдии-балыстыы Галина, Надежда, Ангелина Никифоровалар, быраттара Алеша Е. М. Габова доҕуһуоллааһыныннан коми народнай ырыатын толордулар (снимокка).

С. Губскай фотота. ССТА фотохрониката.

● Доруобуйа мунньуга

ТИИҺИ ХАЙДАХ ХАРЫСТЫАХХА

Тииһи кариестан харыстааһын бүгүҥҥү медицина быһаарыахтаах бочуоттаах боппуруостарыттан биирдэстэринэн буолар. Омос көрүүгэ, баҕар, соһуччу курдук буолуон сөп эрээри, тииһи оҕо төрүөҕүн иннигиттэн харыстыахха наада. Иһэ оҕолонооору сылдьан инфекционнай ыарыылары хаптарара, врач сүбэтэ суох лекарствоны иһэрэ, күннээҕи режими тутуспата бэйэтин эрэ доруобуйатыгар буолбакка, оҕо доруобуйатын уопсай туругар, ол иһигэр кини тиһин сайдыытыгар эмиэ охсор.

Доруобай тиистээх буолар туһугар аһылык рационугар ураты болҕомтону ууруохха наада. Киһи организмыгар белоктар, углеводтар, минеральнай веществолар о. д. а. тииһи бэйэтэ буолуулара доруобуйа мэлдьиһиитигэр тэрдэрин ымнымыыгыыхха. Күһүҥҥү уонна кыһыҥҥы кэмнэргэ бородуукталар «С» витаминнарын улахан сүтэриилээр. Онон толорор сыалтан аскорбиновай кислотаны, «Д» витамины, поливитаминнары, долуһуоннаах о. д. а. итиннэх туһааннаах препараттары туһанар ордук. Саҥа төрөөбүт оҕо иһэтин түннэн айыыта кини сайдыытыгар ордук туһалаах: эмиий үүтүгэр, элбэх иитэр веществолар баалларын таһынан, оҕону инфекционнай ыарыылартан араҥаччылыыр антителалар эмиэ бааллар. Иһэлэрин эмиийин эмэтэх оҕолор үксүгэр тарбахтарын, тыллар эбэтэр туох эмэ предмети эмээччилэр, онтуката тииһи кэлии күһэр үтэскэ кубулуйан саҥа тахсан эрэр тиистэр сымыйгыскы сайдалларыгар төрүөт буолар.

Наука дакаастыырынан, аһах иһигэр үөскүүр микробтар кирпиис сайдыытыгар тиэрдэллэр. Айах иһэ чөбдиктин тутар буоллахха, онно 5-6 млрд. микроорганизмнар үөскүөхтэрин сөп, ыраастаммата хара ити сыыппара 800 млрд. тиийэ улаатар. Онон тииһи мэлдьи ыраастыыр булгуччу наадалаах. Оҕолору 2,5-3 саастарыттан маныаха үөрэтиэххэ наада. Тииһи сууйар пасталары икки көрүҥҥэ араарыахха сөп: косметическай уонна эмтиир-сэрэтэр. Косметическай пасталар тииһи ыраастыыр уонна антисептическай дьайыыны оҥороллор. Бу бөлөххө «Мятная», «Детская», «Апельсиновая», «Новая», «Бромистиновая», о. д. а. пасталар киирэллэрин сөп. Эмтиир-сэрэтэр пасталарыттан «Лесная», «Жемчуг», «Мери», «Хвойная», «Бело-розовая», о. д. а. ааттыахха сөп. Дьиэргэн хас биирдии чилиэнэ анал тиис сууйар щеткалаах буолара тиис ыарыылартан хамсатыныы биир көрдөбүлүнэн буолар.

Оройуоҥҥа тииһи эмтээһин ыалдьааччы ахсаана элбэх. Онуоха үгүстэр, эрдэттэн сэрэтэр үлэни барбакка, ыарыылара олус сэтэриттэн кэбиспиттэр. Тиис ыалдьарын кытта врачка сылдьан, эмтэтэр наадалааҕын умнумуохха.

А. ГАБЫШЕВ, стоматолог-врач.

Тураҥ буор туһата

Тураҥ буор ынах сүөһүгэ былыр-былыргыттан эмп быһыытынан биллэр. Үөс-Маайа, Нуотараттыгар тураҥ буор оннооҕор сүөһү үөһүрүүтүгэр туһаналлар. Сорох сүөһү буордиллэр. Сорох сүөһү буоруу салаабатаҕына тотору салаабатыҕына туора буолан хордьоҥайаабат буолан харахчы. Кыһынын, 240-ча хонукка, буор диэнни салаан көрбөккө туруу сүөһүтэ ыараханы.

Миэн санаабар, тураҥы Нуотараҕа эрэ буолбакка, бу да дойдуга сиэтэр наада буолуохтаах. Сүөдалаах буолуохтаах. Сүөһүнү боруодатынан, улаһыныҥ харыатыҥ араарыы, нуормалаан сиэтэр наада. Сорох лаах буолуохтаах. Сорох сүөһү наһаа сиэн иһэ бүтүннүү буор буолан бэйэтигэр буортуну эрэ оҥостон сөптөөх. Кыра сүөһүлэр аналлаах хоруудаҕа оҥорон, көрөн салатыахха наада.

Р. ДАНИЛОВ.

ЭБЭЭ ДЬОЛО

Үчүгэй дьон туһунан

Дьол. Бу кэм эйгэнин хабар, дириҥ ойдабуллаах тыл.

Мария Николаевна Кугдарова-Кривошапкина дьоллоох эбэ. Кини үөрэх диэни билбэтэҕэ. Чороччу улаатан эрэр кыыс суорумньуан эрдэ мал буолбута. Улахамнас уоһугар сылдьан уон тоҕул оҕоломмута. Бастакы икки уола уонча биир кыыһа эмиэ сэгэнан кырылаабыттара. Коллективтары гэрэйин кэмигэр хоһуу уонна сүөһү үлэлэригэр кыайыгас-хотугас киһинэн билиннэ.

Мария Николаевна сыл ахсын харыата оҕолорун, кэнники элбэх сиэннэрин олоҕун үксүн оҕо ииттиттигэр анаабыта. Кини ураты ыалдьытымсах ыал иһэтэ. Сылааас барбыт сүөгэй үүттээх чэйэ, остуол толору аһа-үөлэ маллын бадьөм, тардыллан турар үүтэстэх. Киирбит киһини: «Олоро түс, сонуҥҥу кэпсээ, чэйдээн таһыс», — диэччи. Бэл таһыннааҕы маллар, дьүөгэлэрэ эмээхситтэр күн да ахсын киирдэхтэринэ биир ититиник.

Билигин Мария Николаевна, тоһо да сааһырдар, сиэннэрин, эрэ эр хос сиэннэрин көрөр-истэр түбүккэ олорор. Уолаттан тахса сиэн муҥнаах уһуйааннарына дьиэҕэ батысалат үлүгэр буолар. Дьиэ иһэ-таһа оҕо айымах сангатынан туолар. Оччоҕо эбээ сүрэҕэ-быара сылааныыйар, дьолунан туолар. Буолумуна даҕаны, күн сиригэр олорон ааспыт бэлиэт оҕолорун, сиэннэрин буоллахтара!

Эбэ сиэннэрин таптаан төбөлөрүттэн имэриһиэргэ, сыллаан ыларҕыыр тутум үрдэбит, харыс хамсаабыт саҕа санаар.

Совхоз биир бастыҥ трактористра, иһэтин утумунан элбэх оҕолоох эрэр эдэр мал аҕата Григорий Григорьевич Кривошапкин оҕолорун батыһыннара сылдьан үөрэтэр. Ол иһин бу дьиэ-кэргэн оҕолоро хаһыы-үйэ үлэҕэ сыстаҕас, дьоҕурдаах буола улааттылар.

Маайа эмээхсин туһата итинэн эрэ буппат. Кыһыннтэрэ Анна Алексеевна уонна Анастасия Николаевна үлэлиир усуллуобуйаларын хааччылар, ыраахтан сылдьан үөрэнэр сиэннэрин аһатар-сиэтэр. Күн ахсын сороскардаттан киэһээҥҥэ диэри соло булбакка олоро туһэн ылбакка түбүгүрэн тахсар. Ону кини дьолунан ааҕар.

Н. СОЛОВЬЕВ.

Редакторы солбуйааччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

ССКП райкома уонна райсовет исполкома, РСФСР КРУ Саха АССР-га ыйаабыннай контролер-ревизорун солбуйааччы, уруккута Субурууcкай аатынан совхоз парткомун секретара, райсовет исполкомун үрэх отделын сэбиэдиссэйэ

ПЛАТОНОВ Иннокентий Николаевич

уһунун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн бокуонньук кэргэттэригэр, аймахтарыгар кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Карл Маркс аатынан совхоз дирекцията, парткома, профкома, Одьулуун орто оскуолатын коллектива учуутал Зинаида Иннокентьевна Поповаҕа таптыыр аҕата, совхоз парткомун секретара Вячеслав Егорович Попов аҕа кылыына

ПЛАТОНОВ Иннокентий Николаевич

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54967. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ, с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12.

№ ЗАКАЗА 154.